

Mats Gellerfelt

16 år
1968

Rykande färskna nyheter?

Kvällstidningarnas tid är snart ute, även om Afonbladet gör bra för tillfället. Ingen kommer att sakna dem mer än jag. Vilken outömlig källa till studier i det svenska samhällets – och dess journalisters – intellektuella förfall är de inte! Jag skulle vilja sträcka mig så långt, som att hävda att de utgör de främsta symbolerna för detta förfall tillsammans med den expanderande fördomningstelevisionen. Jag kommer att sakna Cecilia Hagens överklassantipolier, Mats Olssons och Lasse Anrells förnumstigt okunniga sporttyckerier, Anders Ehnmarks entusiastiska skall till husses försvar och den eviga självgodheten, med vilken knappt skrivkunniga journalister blåser upp sig själva och sin produkt.

Krönika

Stockholmstabloiderna har nu samtidigt deklarerat att de, till väldiga kostnader, skall bli "rikliga" kvällstidningar igen, med "rykande heta" nyheter. Fast de kommer fortfarande ut på morgonen! Enligt Afonbladet och Expressen (18 februari) är det ingen hejd på läsarnas entusiasm över allt det rykande heta. Nu känner vi igen vad gamla, fina tidning, ropar massan i kör (vem har någonsin köpt bägge upplagorna för att avgöra vad som är nytt från ettan till tvåan?). Ändå: "Bravo – alla jublar över Expressens kvällsupplaga". Skådespelaren Claes Månson är innerligt tacksam över "färskna nyheter". Javisst, vem vill ha gamla sådana? Fru Ehnmark, alias Hagström, är för sin del tacksam över "de rykande färskna nyheter". Så håller det på.

Rykande färsk romans

Vad en "rykande färsk nyhet" egentligen är, kan man som av en slump studera på motstående sida. Travkusken Kjell P Dahlström uttalar sig om romansen (dock inom citat) med det bekanta biopremiarlejonet Gudrun Schyman. Som vän av rykande heta och färskna nyheter kastar jag mig över artikeln, signerad Mattias Carlsson. Vi får rykande hett veta att Dahlström – visserligen inte i Expressen utan i V75-Guiden – för första gången kommenterar ryktena om "att han skulle ha kramat Gudrun Schyman". Nu hettar det till, käre läsare: "Vi hade jåkligt kul tillsammans när vi spelade in *Fångarna på fortet*. Det blev några öl och jag kramade om henne. Det är ju inget konstigt med det. Killar tar man i hand, tjejer kramar man."

Varför har dagens journalister valt det yrke de valt? Hade de

inga drömmar när de började skriva – drömmar om att bli som någon av de klassiska kvalitetsreportrarna, med näsa för nyheter och förmågan att skriva väl? Varför lösas de bort sina liv på att skriva dynga?

Varför har dagens journalister valt det yrke de valt? Hade de inga drömmar när de började skriva?

Likadant är det med televisionen. Snart sagt varje vecka rings jag upp av någon tuttinutta på något privat produktionsbolag som vill att jag skall medverka i slafs-TV. Senast undrade en dylik mö om jag ville vara med i *Genom nyckelhålet*. Där skall tre "kända personer" gissa vilken fjärde "känd person" man varit hemma och filmat hos. Det undrades om jag kunde vara med i panelen samt om jag möjligen kunde ställa min enkla boning till förfogande för andras gissande?

Jag är övertygad om att hon fått åtskilliga napp, eftersom ofentlighetens hel- och halvklädsar tydligen har ett ousinligt behov av att vara med i slafset. Varifrån är då produktionsstutternorna bekanta med min ringa person? Ja, inte är det ifrån tjugoo års kulturkritik. De har sett mig i TV. Har man setts i TV är man känd. Är man känd är man kvalificerad.

Oavlönad tyckarpanel

Tag Robert Aschbergs nya, rykande heta aktualitetsprogram. Han har förstärkt redaktionen med två intellektuella tungviktare; den begåvade nagelskulpturisen Jannike Björling och den något mindre begåvade tabletronekonsumenten Mona Sahlin, vilka bägge får fet lön för att tramsa. Han har dessutom som alla andra en tyckarpanel i vilken makalöst nog också kvalificerade skribenter ställer upp. Gratis, som alltid i flams-TV.

Kan man annat kräkas över denna mediavärld och över tillståndet i riket, där det uppväxande släktet vänjs av vid att läsa böcker? Tänk er tanken att Sahlin faktiskt hade kunnat vara statsminister! I dag är hon, som Jan Guillou påpekat, ständigt sofflös i TV – inte för att hon har några som helst kvalifikationer å hjärnans vägnar, utan för att hon förvandlats till ett varumärke. Näringslivets folk betalar Sahlin tiotusentals kronor för att snacka skit på konferenser. I detta trask av fördomming har Sverige att möta framtiden. Jag ryser.

Seklets katastrofer

Peter Englunds dystra funderingar över den mänskliga dårskapen annåls av Svante Folin.

1900-talet har varit blodigt århundrade. Peter Englund uppger i essäsamlingen *Brev från nollpunkten*, att 183 miljoner dödsats genom andra människors beslut. Siffran är både abstrakt och misstänkt exakt men storleksordningen är otvivelaktigt korrekt. Fler människor har bragts om livet genom andra människors beslut under vårt århundrade än under alla föregående sekler tillsammans.

Saklitteratur

Peter Englund
Brev från nollpunkten
Atlantis, 1996

Under 1800-talet var, Napoleonkrigen inräknade, våldsoffrens antal långt under 10 miljoner. Vid milennieskiftet kan vi överblicka ett våldspanorama, som sträcker sig från det science-fictionartade Guldkriget till tuggkastering i ex-Jugoslavien och miljonmord med machetes och käppar i Rwanda. Englund uppehåller sig dock uteslutande vid västerländska ögarningar.

Urkatastrofen är Första världskrigets köttkvarn, som malde ner en generation unga européer. Tänkandet var fjättrat i en sedan länge svunnen värld. Château-generalerna var senilt entusiastiska anhängare av napoleonska attacker och bortsåg från petisserer som artilleristormar, taggtråd och kulspurtor, en kulspurta kunde meja ner tusentals angripare i en sittning. Asymmetrin mellan försvar och anfall hade radikalt förskjutits i det förnas favor. Till slut var den enda skönjbara, strategiska idén, att den skulle segra som hade fler soldater att offra än fienden hade kulor.

Förintelseessän skildrar den samvetsomme SS-mannen Kurt Gersteins föga uppbyggliga öde. Nazisternas antisemitism är fortfarande förbryllande. Tyskland var, tvärtemot vad Daniel Goldhagen påstår, mindre rabiat i detta hänseende än till exempel Österrike, Frankrike och Polen. Varken Goebbels, Göring, Himmler eller ens Eichmann drogs till NSDAP på grund av judehat. Antisemitism fixa idé – den fasta ideologiska punkten med vars hjälp historien kunde förklaras, världen lyftas och framtiden vinnas.

150 dödade 600 000

De fyra rena förintelselägren Chelmino, Belzec, Treblinka och Sobibor brukades alla under en förhållandevis kort tid. Likfabrikerna bemannades av en förbluffande liten personal – 20–35 tyskar behjälpta av något hundratal ukrainare. Under de nio månader som Belzec var i bruk tog en personalstyrka på 150 personer livet av 600 000 fångar. Det hela var ekonomiskt vinnande – varför slakta friska slavar? Och det var militärt idioti, eftersom hårt ansträngda järnvägsresurser paralyserades genom frakterna av miljontals judar kors och tvärs över Europa.

Anfall, Somme, 1 juli 1916. Första världskrigets köttkvarn malde ner en generation unga européer. Château-generalernas maxim var att ha fler soldater än fienden hade kulor. 60 000 britter föll vid Somme den dag bilderna ovan togs. (Ur brittisk journalifilm)

Få om några krig har moraliskt varit lika okomplicerade som Andra världskriget, eftersom nazismen approximerade den rena ondskan. Det betyder inte att de allierade var utan vank och tadel.

De avslutande essäerna behandlar det strategiska bombflyget och atombomben. Chefen för det brittiska bombflyget var den tjurskalige marskalken Bomber-Harris, av sina underlydande känd som "Butch". Mellan kriget hade strategerna utvecklat en exalterad bombideologi. Massbombning skulle knäcka fiendens moral och leda till snabb seger.

Respektive inte orkade ta sig till skyddsrummen. Engelsmäns pris i manskap var 2 690 döda flygare och 987 tillfångatagna. Bara under den sista striden förlorade RAF lika mycket folk som under slaget om Storbritannien. Trots att 600 000 tyskar bombades bort till priset av 56 000 brittiska flygare höll Speer i gång produktionen in i det sista. Bomber-Harris förpassades ut i den historiska kylan. Oböfärdig spekulerade han i att det nukleära kriget "kanske när allt kommer omkring är den bästa lösningen".

Från monster till martyrer

Skräckbilderna från Hiroshima och Nagasaki var brutalt pedagogiska och har hitintills givit oss en femtioettårig galgenfrist.

Harry Trumans kommentar till Hiroshima var: "Detta är det största som hänt i historien". I en mening hade han obestridligen rätt, den vapenteknologiska utveckling som börjat med spjut och pilbågar kulminerade nu i ett thanatologiskt *ne plus ultra*. Englund väcklar i den infekterade frågan om det var moraliskt försvarligt att atombomba Japan eller ej. Med tanke på den våldokumenterade japanska kamikaze-mentaliteten och att det amerikanska högkvarteret räknade med hundratusentals stupade vid en invasion, förefaller beslutet rimligt. Skräckbilderna från Hiroshima och Nagasaki var brutalt pedagogiska och har hitintills givit oss en femtioettårig galgenfrist. Japanerna kunde glädja sig åt i ett slag förvandlas från monster till martyrer.

Brev från nollpunkten är trots ämnets gruvlighet en ganska matt och föga originell bok. Englunds språkglädje har sordinerats men fortfarande förekommer esoteriska underligheter som när nazikoryféerna Göring & Co beskrivs som "öröda rörelse". Hoppas nu att författaren ägnar sig åt att fullborda del två av den magnifikt inledda stormaktstrilogin.

Mera typisk var den symbolmättade bombningen av Berlin i mars 1944. I nitton anfall föll 33 000 ton bomber som dödade 10 305 berlinare, de flesta tvångsarbetare och pensionärer som inte